

Comentariu - Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi de Camil Petrescu

Romanul a aparut in anul 1930. Despre elaborarea romanului, autorul insusi spune ca: "A fost o ardere continua, mistuitoare, in care randurile se chemau unele pe altele, fara nici un fel de ragaz, sfarsita dupa luni si luni de truda a condeiului, odata cu caderea ultimelor frunze in baltoacele ploilor de toamna, lasandu-l pe autor bolnav in pat pentru multa vreme".

Criticul G. Calinescu, intelegand cel mai profund noutatea romanului il caracterizeaza drept " o proza superioara".

Stari de constiinta legate de razboi si personaje de front, abia schitate in Ciclul mortii, sunt reluate, in dimensiuni mai ample, in romanul Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi, in care gasim precizarea ca: "drama razboiului nu e numai amenintarea continua a mortii, macelul si foamea, cat aceasta permanenta verificare sufleteasca, acest continuu conflict al eului tau, care cunoaste astfel ceea ce cunostea intr-un anumit fel." Tinand sa ajunga la maximum de veridicitate si autenticitate, C. Petrescu sondeaza sistematic straturile profunde ale constiintei. Exprimarea adevarului, fie el cat de crud, devine o norma morala fundamentala.

Romanul este alcatuit din doua carti aparent distincte. Prima carte cuprinde monografia analitica a sentimentului geloziei, ca element psihic dominant in viata sufleteasca a lui stefan Gheorghidiu. Nu este o analiza de psihologie generala, ci analiza sentimentului trait de personaj in conditii date, cele ale unei societati cuprinse de febra afacerilor prilejuite de pregatirea intrarii in razboi si de participarea la razboi. A doua carte este propriu-zis jurnalul de campanie al autorului imprumutat eroului din roman. Integrearea acestui jurnal in roman i-a schimbat caracterul de notari zilnice, documentare, iar arta scriitorului i-a dat autenticitatea unei experiente dramatice, in care eroul a dobandit intelesurile profunde ale vietii si solutiile juste ale chinurilor din constiinta lui stapanita de gelozie.

Cele doua carti se imbrina intr-o unitate de compozitie de larga viziune structurala; ele sunt doua parti care se alatura cronologic, sudura lor nu este o juxtapunere, ci o sudura organica in care problema primei parti se rezolva prin experienta din a doua carte, ca un triumf moral al personajului principal.

Aceasta unitate compozitionala o releva si titlul romanului, care subliniaza ca ultima noapte de dragoste este si intaia noapte de razboi. E noaptea punctului de sudura care unifica consubstantial cele doua parti.

Asadar in structura romanului distingem doua nervuri fundamentale: una sociala si una psihologica si ele apartin celor doua planuri: unul subiectiv care vizeaza descrierea monografica a unei iubiri, in toate fazele ei, de geneza, de stabilizare si de acord al afectului cu spiritul la cote superioare si de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

declin, si un plan obiectiv care vizeaza fundamentul pe care se desfasoara o lume, un intreg univers in care se consuma experiente. Cele doua planuri se dezvoltă paralel si uneori se si interfereaza.

In planul subiectiv ca si la Proust, memoria reinvie intamplari trecute, dar la Camil Petrescu constiinta selectioneaza acele fapte care vor contribui la dezvaluirea adevarului. Retrairea explica si sistematizeaza fapte care vor conduce la optiunea finala. Eroul principal, stefan Gheorghidiu, se aseamana cu eroii lui Stendhal, pentru ca si acesta isi inzestra personajele cu energie, virilitate si loialitate.

In constiinta sa se deruleaza, intr-o rememorare dramatica, viata lui interioara, supusa unei autoanalize, pentru a discerne adevarul iubirii lui. E o iubire pura, ideala si absoluta care este patata de infidelitatea sotiei sale Ela?

Stefan Gheorghidiu se casatorise cu Ela din dragoste, - el student la Filozofie, ea studenta la Litere - o dragoste care aducea in viata lui de student sarac unica bogatie spirituala pe care o nazuia. Dar o mostenire neasteptata, lasata lui de Tache Gheorghidiu, unchiul sau foarte bogat, ii transforma viata. Atrasa in lumea marii burghezii, Ela se adapteaza la morala acesteia. Noua sa conditie sociala o conduce la mondenitate si cochetarie erotica. Dragostea pentru sotul ei cade in conformism conjugal, folosit cu iscusinta ca sa se apere. In psihologia lui stefan Gheorghidiu explodeaza gelozia; sentimentul devine exclusiv dominant si-l tortureaza. De la nevoia de dragoste absoluta la gelozia chinuitoare - iata procesul sufletesc al lui Gheorghidiu.

Analiza psihologica, pe care o urmareste autorul, atinge profunzimi neexplorate si ea poarta amprenta autenticitatii, pentru ca este o introspectie ascutita a personajului.

De fapt, gelozia lui stefan Gheorghidiu apare ca o alta fata, in fond fireasca, a intensitatii sentimentului sau de dragoste, a setei sale dupa dragostea absoluta.

Interesant pentru analiza sentimentului este episodul excursiei la Odobesti, organizat de Anisoara, care avea mania excursiilor "in banda". Femeia de lume, Ela, face in asa fel incat sa-l aiba alaturi in masina pe G., "dansatorul abia cunoscut cu doua saptamani inainte". Gandurile lui Gheorghidiu devin amare, si sufletul lui incepe sa fiarba inabusit. Excursia astfel devine o tortura pentru Gheorghidiu. Fiecare gest al sotiei sale lua proportii de cataclism al geloziei in constiinta lui.

Despartirea a devenit iminenta, altfel risca desfiintarea lui ca personalitate. A fost o despartire chinuitoare, cu cautari indelungi, cu momente de nepasari partiale, cu intentii de impacare, cu hotarari intrerupte, cu aruncari orbesti in mocirle instinctuale pentru a se razbuna. Noua lui experienta nu-i scoate din suflet totusi dragostea pentru Ela; ea devenise parte componenta, din fiinta lui. Impacarea a fost "o betie de dureri amare, transformata in bucurii tari, cum se schimba drojdiile zacatorilor in alcool. Totul, trecutul imi aparea acum clar, mai ales dupa noi explicatii, mai ales dupa fericirea ei, acum nestapanita".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Dar "fericirea" e scurta: concentrat la Dambovicioara, Gheorghidiu si-aduce sotia la Campulung ca sa-i fie mai aproape. Aici traieste in sa "ultima noapte de dragoste" zvarcolindu-se din nou in apele tulburi, ale geloziei. Incepe in sa "intaia noapte de razboi". C. Petrescu a transpus in paginile romanului, razboiul autentic, concret, fara idealizare romantica si fara grotescul naturalist, razboiul crud si inutil, blamat de cei care il duc efectiv, exploatat de cei care il provoaca. Scenele prezentate sunt de un profund realism si ele par a fi notate la fata locului. Starile sufletesti ce preced prima lupta denota o prospectime rascolitoare. Pe front, se intretaie ordine contradictorii, tragicul intalnindu-se cu absurdul; eroismul alterneaza cu panica. Impreuna cu oamenii din plutonul sau, st. Gheorghidiu, in retragerea din Transilvania, trebuie sa asigure retragerea batalionului, iar acesta a diviziei. Dar tirul artileriei dusmane rastoarna planul retragerii organizate. Capitolul Ne-a acoperit pamantul lui Dumnezeu inregistreaza situatii dramatice, fiind o ilustrare exceptionala, de inalta realizare artistica, a unei psihologii a groazei si a panicii. Cu aceasta experienta tragica, la care se adauga altele, ulterior, st. Gheorghidiu acumuleaza o cunoastere exacta a razboiului si a realitatii in general, incat constiinta lui se limpezeste de framantarile minore care ii umplusera sufletul de veninul geloziei. Inapoiat acasa dupa zilele de spital, in care si-a vindecat rana dobandita in razboi, st. Gheorghidiu este cuprins de o liniste caracteristica. Un bilet anonim ii dezvaluie ca nevasta-sa il inseala "cu un individ Grigoriade, care e la cenzura, vezi bine". Cand aceasta vine acasa, ii arata scrisoarea "zambind". La protestele si explicatiile ei cu "platitudini incaldate", ii spune cu acelasi zambet binevoitor :"- Asculta, fata draga, ce-ai zice tu daca ne-am desparti?". A doua zi se muta la hotel si-i lasa "absolut tot ce e in casa, de la obiecte de pret, la carti... de la lucruri personale, la amintiri. Adica tot trecutul."

Cel de-al doilea plan constituie fundalul pe care se desfasoara drama lui stefan Gheorghidiu, fundal concentrat pe doua realitati: mostenirea si razboiul. Apoi mostenirea genereaza conflictul cu o seama de personaje: mai intai cu familia. Apoi la masa de la unchiul Tache, il va infrunta pe batranul avar si pe Nae Gheorghidiu, intr-o scena si decor balzacian, prin descrierea interiorului casei din strada Dionisie: "casa veche, mare cat o cazarma". Unchiul Tache este si el un personaj balzacian: ursuz, avar, batran. Locuia intr-o singura camera, care-i servea de sufragerie, birou, dormitor. Un alt personaj balzacian, doar schitat, pe care Gheorghidiu reuseste sa-l cunoasca tot datorita mostenirii, este Vasilescu Lumanararu, milionarul analfabet.

O lume de negustori ii infatiseaza lui Gheorghidiu viata ca pe un imens hipodrom, in care toti joaca la intamplare si castiga la intamplare.

Personaj balzacian este si Nae Gheorghidiu, imbogatit prin zestre, ahtiat de a face cat mai multa avere, un Stanica Ratiu ajuns in stadiul de a fi considerat "unul din cei mai destepti si mai periculosi oameni din tara romaneasca". Imprejurările mostenirii i-o dezvaluie pentru prima data pe Ela intr-o alta lumina. Interventia acesteia i-o releveaza vulgara.

Problema razboiului, a intrarii in razboi, apare, in prima parte a cartii, in gura proprietarului, a avocatului, latrator si demagog. Problema razboiului este dezbatuta in tren, la Camera, in ziarile vremii, Discutia din tren, ca si cele de la Camera, reinvie spiritul lui Caragiale atat prin personaje

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

---

cat si prin atmosfera.

in prima parte a cartii, problema razboiului este dezbatuta astfel, incat sa justifice psihologic numeroasele motive si detalii care vor interveni in "jurnalul de front", cum a fost considerata cea de-a doua parte.

Subiectul romanului analizeaza deci ascutit tema casniciei nerealizate, devenita calvar pentru cei doi sotii care, neputand comunica in mod esential, traiesc intr-un climat de suspiciune, gelozie si minciuna. Este o poveste de dragoste cu accese dramatice de gelozie, interpolata in povestea, traita aieva, a unui fragment din primul razboi mondial. Tragismul razboiului schimba optica eroului asupra lumii si a sensurilor ei.

Personajele. Eroul principal al romanului este un intelectual preocupat, in primul rand, numai de probleme de constiinta. Este un intelectual fin, care si-a facut din speculatiile filozofice mediul fundamental in care se misca cu dexteritate. Faptul acesta ii da o putere spirituala superioara, pe care o doreste unica si netulburata.

Este, propriu-zis, o izolare de viata trepidanta a complicatiilor sociale, o evadare intr-o lume in care domina numai spiritul filozofic, cu puterea lui de a gandi o alta oranduiala. In aceasta lume vrea s-o ridice si pe sotia sa pentru a trai o dragoste eliberata de contingentele comune ale vietii sociale, o dragoste care sa fie numai a lor, numai a lui. Pasiunea lui St. Gheorghidiu izvoraste dintr-o metafizica a iubirii pure si absolute care spiritualizeaza actul erotic si acesta este si izvorul geloziei sale, care il fac sa se zbata intre certitudini si indoieli.

stefan Gheorghidiu este, cu toate acestea, un lucid. Sub luciditatea constiintei sale, ca sub o lupa, sunt examinate si faptele Elei, si framantarile din constiinta sa. Singurul adevar pe care il stie, este ca o iubeste pe Ela; aceasta iubire ii da cosmarul geloziei, desi neaga ca ar fi gelos. Cand "certitudinile" sale il apropie de adevar si hotaraste despartirea, o face totusi sub rezerva unui indoieli; este motivul ce va determina impacarea ulterioara, dar si motivul care, spulberandu-se, va pecetlui definitiva despartire.

si-a cunoscut st. Gheorghidiu sotia, in esenta feminitatii sale? Desigur. Dar a socotit ca o poate aduce in sfera unei puritati a iubirii, care sa infranga obisnuitul, comunul, din relatiile sociale curente. Sotia sa insa a ramas inaustrul acestor relatii, adaptandu-se perfect.

Pe st. Gheorghidiu mostenirea insa nu l-a integrat in societatea burgheza a timpului sau, ca pe sotia sa; a ramas un neadaptat, un inadaptat superior pentru ca revolta lui izvoraste din setea de cunoastere si din credinta ca nu exista salvare fara curajul adevarului. Este, deci, st. Gheorghidiu un invins? Este un invins in cadrul societatii burgheze pe care o detesta si deasupra careia se ridica. Dar el se desparte de sotia sa- si implicit de anturajul acesteia - lasandu-i "tot trecutul". Face acesta cu convingerea ca nu poate apartine unei asemenea lumi.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Moraliceste, eroul nu este un invins. El a invins sentimentul geloziei, care il dezumanizeaza; i-a nimicit dimensiunile, pe care le socotea "enorme"; a pus intr-un raport just framantarile din constiinta cu framantarile obiective ale vietii sociale, cele din urma cantarind mai greu in balanta constiintei. Intr-un cuvnt si-a invins trecutul si si-a salvat astfel personalitatea morala.

Ela, sotia lui Gheorghidiu, nu intelege valoarea morala a acestuia. Este o instinctiva pentru care dragostea este un joc de societate, in conditiile prielnice ale bogatiei materiale. Nu sensul dragostei sotului ei o intereseaza, in fond, ci averea acestuia, ca platforma pentru cochetaria ei erotica. Luxul in care traieste trebuie sa aiba pentru ea un atribut sinequa nou: infidelitatea. st. Gheorghidiu ii dezvaluie lacomia si vulgaritatea si i le alimenteaza lasandu-i cu maritimie si dispret suveran, o buna parte din avere. In gestul lui e o razbunare, dar si o eliberare morala.

Tanase- Vasilescu- Lumanararu si Nae Gheorghidiu sunt personaje prin crearea carora Camil Petrescu paraseste problemele de constiinta, ramanand in planul social. Observatia subtila si exacta releva tablouri demne de o larga fresca sociala. Lumanararu il concureaza pe Nae Gheorghidiu la cumpararea unei fabrici de metalurgie, iar Nae Gheorghidiu. printr-o stratagema bancara, il anihileaza pe Lumanararu si-l scoate din concurenta, umilindu-l.

Asociatia lor, este o asociatie banditeasca, pusa sub egida "desteptaciunii" politice a lui Gheorghidiu. In curand devin rechini ai razboiului, facand afaceri necurate cu dusmanul, in defavoarea tarii. Cei doi asociati sunt tipuri balzaciene, pe care insa autorul nu le dezvolta pana la capat, dar le reia in romanul Patul lui Procust.